

Etiska dilemman vid bedömning och elever i svårigheter. En fråga om tillgänglighet i flera lager

Anette Bagger, Högskolan Dalarna
anba@du.se

Kunskapsbedömning med och för elever i behov av stöd kan vara särskilt utmanande och kräver samverkan mellan flera kunskapsområden och professioner. För att bedömningen ska bli hållbar på kort och lång sikt behöver elever ges möjlighet att visa sina kunskaper och få dem rättvist bedömda, vilket förutsätter flera lager av tillgänglighet. Tillgänglighet kan förstås som ett flerdimensionellt fenomen som omfattar relationella aspekter, fysisk lärmiljö, pedagogiskt upplägg, bedömningsmaterialets format, kompensatoriska hjälpmedel och kommunikationsstöd samt skolans undervisningskultur och rutiner. Rättvis bedömning kan därmed förstås som tillgänglighet i flera lager: elevens tillgång till att förstå och visa kunskap, lärarens tillgång till elevens kunnande samt organisationens tillgång till lärarens bedömning och behov av resurser och kompetens.

Dessa lager samspelar och påverkar elevens deltagande samt vad som blir synligt som kunskap, både på kort och lång sikt. Om tillgängligheten brister i något lager begränsas elevens möjlighet att synliggöra sina kunskaper, liksom bedömningens validitet och tillförlitlighet. Hållbar bedömning förutsätter därför utveckling på individ-, grupp- och organisationsnivå. När tillgängligheten brister uppstår etiska dilemman, där olika värden och uppdrag kolliderar. Strävan efter likvärdighet kan ställas mot behovet av anpassning, där standardiserade bedömningar riskerar att exkludera samtidigt som differentiering kan ifrågasättas. Bedömningsresultat kan också leda till kategoriseringar som påverkar elevers identitet och framtida lärande.

Ytterligare en utmaning rör den kunskapssyn som präglar bedömning, där kunskap ofta förstås som mätbar och stabil. Detta riskerar att osynliggöra situerat och kontextberoende lärande, vilket är särskilt problematiskt för elever vars möjligheter att visa kunskap varierar. Dessa utmaningar behöver mötas med professionellt omdöme och en medvetenhet om att rättvis bedömning skapas genom tillgänglighet i flera lager.

Referenser

- Bagger, A. (2021). Specialpedagogisk kunskapsbedömning. I Christian Lundahl och Åsa Hirsh (red): *Hållbar bedömning. Bildning, välbefinnande och utveckling i skolans bedömningsarbete*, (s. 250–268). Natur och Kultur: Stockholm. ISBN: 9789127827301
- Bagger, A. & Östlund, D. (2021). Hållbar bedömning med elever som har intellektuell funktionsnedsättning: Vad, hur och varför? I: Jonny Wåger; Daniel Östlund, *Hållbart och meningsfullt lärande: Undervisning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (ss. 223–244). Stockholm: Studentlitteratur AB. ISBN 9789144137605